

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації

Холодкової Олени Сергіївни на тему:

**«Поетика сольних та ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана
в контексті барокової риторики»**

на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне
мистецтво» з галузі знань 02– «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри історії української та зарубіжної музики
Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського
«23» квітня 2024 року, протокол № 10

Обґрунтування теми дослідження. Відродження і безперервно зростаючий інтерес до автентичної виконавської практики, пошук і повернення до музичного життя автентичних інструментів, старовинних теоретичних праць, творчого доробку композиторів, зокрема і Г. Ф. Телемана, підтверджує важливість барокової музики як для виконавців, так і дослідників, і вимагає грамотного, а отже, історично інформованого підходу до її виконання, і обумовлює звернення музикантів до вивчення поетики творів епохи бароко, невід'ємною частиною якої є система музичної риторики. Проблема музичної риторики поставала ще в теоретичних трактатах XVII – XVIII століть, проте, барокові теоретики не дійшли консенсусу щодо дефініції риторики, що, в свою чергу, спонукало дослідників XX – XXI століть до ретельного вивчення даної проблематики. Водночас, в процесі розв'язання цих теоретичних питань, в музикознавстві виникли і вкорінилися деякі хибні стереотипи, які вимагають аналізу та спростування. Отже, актуальність теми обумовлена: важливістю осмислення риторики як підґрунтя поетики барокових творів; необхідністю уточнення дефініції музичної риторики та розуміння її основних принципів; відсутністю відомих ґрунтовних досліджень риторичного аспекту в скрипкових творах Г. Ф. Телемана; відродженням інтересу до історичної виконавської практики; постійною присутністю барокової музики в репертуарі виконавців; потребою грамотної передачі інтенцій барокових композиторів згідно з нормами стилю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрах інтерпретології та аналізу музики, історії української та зарубіжної музики згідно з планом науково-дослідницької та методичної роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Проблематика дисертації відповідає комплексним темам «Інтерпретологія як інтегративна наука» (протокол № 2 від 16.10.2019 р.) та «Історичні обрії сучасного музикознавства» (протокол № 2 від 17.09.2021 р.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол № 4 від 26 листопада 2020 р.).

Метою дослідження є розкриття поетики ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана крізь призму риторичного канону та засобів риторичної виразності, які він забезпечує. **Об'єктом** дослідження виступає барокова риторика, його **предмет** – принципи втілення барокової риторики в інструментальних творах Г. Ф. Телемана.

Матеріалом дослідження були обрані твори Г. Ф. Телемана, написані для скрипки / скрипок без супроводу *basso continuo: urtext* 12 фантазій для скрипки соло Г. Ф. Телемана TWV 40:14-25 (1735), манускрипт шести сонат для двох флейт або скрипок без басу TWV 40:101-106 (1727) та сучасне видання чотирьох концертів для чотирьох скрипок без басу TWV 40:201-204 (~1740-1750). Окрім Г. Ф. Телемана, були залучені скрипкові сольні та ансамблеві твори його попередників та сучасників: Н. маттейса (старшого), Н. Маттейса (молодшого), А. Кальдари, Т. Альбіноні, А. Вівальді, Г. І. Ф. фон Бібера, Ж.-М. Леклера, Л.- Г. Гільмона, Е. Манжана.

Методологія дослідження передбачає звернення до *історичного* (для шляхів розуміння риторики та поняття риторичних фігур у старовинних трактатах), *джерелознавчого* (з метою вивчення старовинних джерел, розкриття змісту, визначення достовірності, повноти та точності інформації в них), *компаративного* (задля зіставлення думок авторів трактатів та сучасних дослідників щодо музичної риторики), *семантичного* (для розпізнання і класифікації основних засобів музично-риторичної виразності), *типологічного* (з метою встановлення спільних ознак предметів та явищ для визначення сукупних рис у системах вербальної та музичної риторики, а також для виявлення інваріантних ознак жанрового канону в певних групах, таких, як фантазії, сонати та концерти), *жанрового* (задля пошуку кореляції обраного жанру з тим набором стилістичних, формальних, технічних, риторичних особливостей, котрі використовує Г. Ф. Телеман в скрипкових творах), *структурно-функціонального* (для виявлення компонентів композиторського тексту, що складають систему поетики твору) методів дослідження.

Теоретичну базу дослідження складають: *вагомні історичні, зокрема і «музично-риторичні» трактати* (Ch. Bernhard, N. Forkel, A. Kircher, B. Lamy, J. Mattheson, J. Nicius, M. Praetorius, W. C. Printz, J. J. Quantz); *сучасні дослідження питання музичної риторики* (D. Bartel, G. J. Buelow, G. G. Butler, M. R. Callahan, B. Karosi, P. McCreless, A. Mocek, B. Vickers), *зокрема і музично-риторичних зворотів* (Н. В. Башмакова, О. Коменда, Є. С. Лебедев, О. Л. Олійник, А. Б. Попова, J. M. Cameron, J. L. Dissmore, U. Golomb, Se Ra Son, P. Williams, P. Zawistowski, M. Zgółka); *дослідження поняття «поетики» аспектах* (А. Поліщук, О. Г. Рощенко, І. П. Чепіга, P. Cheyne, A. Hamilton, & M. Paddison, Stein Haugom Olsen, I. Stravinsky); *праці, присвячені предмету семіотики, взаємодії семіотики та музики* (N. Cook, P. Dahl, J. Dunsby, K. Guczalski, T. Turino, Yu. V. Nikolaievska & L. V. Shapovalova); *дослідження творчості Г. Ф. Телемана та його сучасників* (R. de Bree, L. Geertz, M. Ruhnke, S. Zohn & I. Payne); *дослідження історії виникнення та розвитку жанрів сонати, фуґи, концерту,*

інвенції, фантазії (G. G. Butler, P. Collins, E. Derr, L. Dreyfus, A. Hutchings, J. Webster, P. Wilk).

Наукова новизна отриманих результатів. У даній роботі вперше: було виявлено шляхи формування концепції музичної риторики в історичних джерелах; обґрунтовано аналітичну концепцію риторичного канону в музиці; запропоновано загальну дефініцію музичної риторики; здійснено диференціацію риторичної та семіотичної систем; розкрито принципи поетики в скрипкових фантазіях, дуетних скрипкових сонатах та концертах для чотирьох скрипок без супроводу Г. Ф. Телемана крізь призму барокової риторики; визначено форму і методи реалізації риторичного *inventio* в скрипкових фантазіях Г. Ф. Телемана; продемонстровано принципи реалізації засобів фігуративної та оноματοпеїчної риторики на прикладі Концертів для чотирьох скрипок без супроводу Г. Ф. Телемана. Подальшого розвитку набули: вивчення аспектів музичної риторики; дослідження поетики скрипкової сольної та ансамблевої музики Г. Ф. Телемана.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріал дисертації може використовуватися в подальших наукових розробках, присвячених вивченню барокової риторики та творчості Г. Ф. Телемана, в курсі історії світової музичної культури, в класі скрипки, інструментального / камерного ансамблю, в курсі аналізу та інтерпретації музики, при підготовці до виконання циклів в практиці виконавців, репертуар яких формується із зразків старовинної музики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації були викладені у доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях:

- «Бетховен та ХХІ сторіччя: європейський простір мистецької освіти», 22-23 жовтня 2020 року (Харків);
- ХХІ Міжнародна науково-практична конференція «Молоді музикознавці», 8-10 січня 2021 року (Київ);
- «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців», 01-03 квітня 2021 року (Харків);
- ХХІV Всеукраїнська молодіжна науково-творча онлайн-конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», 8-9 грудня 2021 (Одеса);
- I Międzynarodowy Forum Muzyki Dawnej w ramach 26. Dni Bachowskich, 25 березня 2022 року (Краків);
- «Поетика музичної творчості» (в рамках міжнародного науково-мистецького проєкту «Практична музикологія»), 14-16 січня 2023 року (Харків).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 4 статті, з них 3 – у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у зарубіжному науковому журналі «Copernicus. De Musica».

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Холодкова О. С. (2023). Системи риторики та семіотики в аналізі світської інструментальної музики епохи Бароко. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 69, С. 7–39. DOI 10.34064/khnum1-6901
2. Холодкова О. (2022). Риторичне inventio в дуетних сонатах Г. Ф. Телемана. Музичне мистецтво і культура, 2(33), Одеса, С. 152–162. DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-33-2-13>
3. Холодкова О. С. (2021). Концерти для чотирьох скрипок без басу Г. Ф. Телемана в аспекті ономотопеїчної та фігуративної риторики. Аспекти історичного музикознавства, 24, Харків, С. 54–71. DOI: 10.34064/khnum2-2403

Публікації у наукових зарубіжних виданнях:

1. Kholodkova O. (2022). Rhetorical scheme in G. Ph. Telemann's Sonatas for two violins or flutes (1727). Copernicus. De Musica, 1, Toruń, P. 39–48. DOI: 10.15804/CDM.2022.1.04

Характеристика особистості здобувача.

Холодкова Олена Сергіївна навчалась в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського у 2020–2024 навч. рр. (науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Ващенко О. В.). Отримала повну вищу освіту у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського у 2020 році за спеціальністю 025 Музичне мистецтво і здобула кваліфікацію «концертний виконавець, артист оркестру, артист камерного ансамблю, науковець-дослідник, викладач закладу вищої освіти (скрипка)».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Холодкової Олени Сергіївни у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведеної на засіданні історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація **Холодкової Олени Сергіївни «Поетика сольних та ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана в контексті барокової риторики»**, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим

дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Дисертацію присвячено дослідженню поетики вибраних сольних та ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана в контексті барокової риторики. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії.

Результати дисертації пройшли апробацію на шести науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 4 наукових публікаціях.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Холодкової Олени Сергіївни «Поетика сольних та ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана в контексті барокової риторики»**, має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер музичного мистецтва України. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Холодкової Олени Сергіївни «Поетика сольних та ансамблевих скрипкових творів Г. Ф. Телемана в контексті барокової риторики»**, до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри історії української
та зарубіжної музики
ХНУМ імені І. П. Котляревського

І. С. Драч